

VRGORAC: OTVORENO PISMO MINISTARSTVU BRANITELJA DRŽAVE HRV**Vicepostulatura Široki Brijeg**

Today at 9:10 AM

Vrgorac, 17. studenoga 2013. – Na temelju očevida i šturih medijskih napisa, prosvjeda obitelji i rodbine, na temelju naše službene dužnosti i na temelju službenog priopćenja Ministarstva branitelja, mi, Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na prostoru općina Ljubuški i Čitluk te Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« Ministarstvu branitelja države Hrvatske upućujemo otvoreno pismo.

Iznenada ste 11. prosinca započeli s iskapanjem masovne grobnice žrtava komunističkog zločina na Novom groblju u Vrgorcu. Niti smo bili obaviješteni mi kao oni koji smo po službenoj dužnosti izravno zainteresirani za ovu masovnu grobnicu, niti su bile obaviještene obitelji i rodbina pobijenih, niti javnost preko medija. Zbog čega tako?

Požurili smo na mjesto događaja, zahvaljujući neslužbenoj dojavi, i očevidom utvrdili da se iskapanje ne obavlja u potpunosti po stručnim kriterijima. Netko je, naime, iz nama nejasnih razloga, naložio »pojednostavljivanje« procedure iskapanja. Tko i zbog čega? Drugi dan, 12. prosinca, neslužbeno smo saznali da ste završili iskapanje, a 13. prosinca izdali ste službeno priopćenje o svemu. U njemu ste naveli da ste ekshumirali posmrtnu ostatke 9 osoba. Nije ništa rečeno jesu li to u potpunosti odvojeni posmrtni ostatci ili su samo dvije hrpe, jedna s 9 lubanja i druga sa svim ostalim kostima. Naveli ste i da ste uzeli uzorke za moguću DNK analizu. Ako su u pitanju samo dvije hrpe, kako se neslužbeno doznaje, sve i da se napravi ta DNK analiza što će se predati obiteljima pobijenih? Lubanja dotičnoga, a ostalo neka traži među hrpom kostiju? Isto tako ne dadne li uzorak za DNK analizu pozitivan rezultat, kako će se uzeti drugi od preostalih kostiju, ukoliko su one pomiješane? Rekoste da ste posmrtnu ostatke privremeno zbrinuli u grobnici na gradskom groblju? Što to znači? Da će im se tamo samo još staviti neki natpis nad glavom jer su već pokopane, ili će se najprije odložiti na nekom dostojnom mjestu, pa onda nakon što budu napravljene sve istražne i druge radnje prekriti hrvatskim stijegom, odnijeti u mjesnu crkvu, služiti za njih sv. misa zadušnica nakon koje će u povorci biti pronesene vrgoračkim ulicama do groblja gdje će onda dostojanstveno biti pokopane uz dužne počasti, sve do govora mjesnih društvenih vlasti?

Spomenusmo ono sržno što ste rekli o ovoj masovnoj grobnici. Međutim, niste ništa rekli zbog čega nije, da počnemo od početka, pozvan svećenik da se pomoli prije otvaranja masovne grobnice jer su svi pokazatelji da su tamo pokopani Hrvati katolici? Zbog čega činu iskopavanja nisu nazočili, kako je neslužbeno poznato, službeni fotograf i službeni video snimatelj koji bi bilježili svaku značajniju pojedinost? Zbog čega, kako se neslužbeno doznaje, nije vođen podroban dnevnik iskapanja? Zbog čega se, opet sudeći prema neslužbenim izvorima, nije uložila najveća moguća pozornost da se sačuvaju svi mogući materijalni dokazi, kao i da se svako tijelo pojedinačno iskopa i označi brojem dok možda jednoga dana ne dobije ime i prezime? Zbog čega nije nazočio istražni sudac i zbog čega

se ne podnosi optužnica protiv nepoznatog počinitelja, jer još ima živih onih koji su ih doveli do Vrgorca, kao i onih koji su u to vrijeme bili na čelu Ozne ili njezini pripadnici? Zbog čega se javnosti ne podnose informacije o ovoj masovnoj grobnici da bi ih ona onda nadopunila svojim saznanjima? Zbog čega nisu obaviještene vlasti BiH, jer su pobijeni njihovi građani?

Prosvjedujuemo, dakle, protiv ovakvog načina iskapanja ove masovne grobnice, a slično se već prije, kako izvješćuju neki mediji, dogodilo i u Sincu. Na ovaj način pobijeni se ubijaju po drugi put. Kad se sve sabere i oduzme, ostaje zaključak da se ovako radi jer se žele skriti svi drugi tragovi zločina kad se već ne mogu skriti kosti. A rezolucija Vijeća Europe o totalitarizmima (među kojima je i komunizam) poziva države da se suoče s prošlošću, odnosno s komunističkim zločinima te da se žrtvama oda dužno poštovanje. Zar ovo slično to?

U nadi da ćete čuti vapaj ne nas, nego obitelji i rodbine koja nas moli da nešto učinimo, srdačno Vas pozdravljamo. S poštovanjem! Vice Nižić, za ljubuško povjerenstvo; Andrija Stojić, za čitlučko povjerenstvo; fra Miljenko Stojić, za Vicepostulaturu.

2013-12-20

3. Miljenko Stojić: Po drugi put

Taj sam dan namjeravao ostati doma i dovršavati poslove koji su već trebali biti gotovi, ali... Iznenada zazvoni telefon, još na početku radnog dana. Kopaju. Tko? »Oni«. Gdje? Vrgorac. Nije bilo druge nego sve ostaviti i požuriti tamo gdje su već »oni« već stigli. Stvarno, kako je lijep ovaj naš hrvatski jezik. Jednom riječju puno kažeš. »Oni« su desetljećima lomili hrvatski puk, nametali mu svoje bezboštvo, ništa. Nije nasjeo. Šalio sam se jutros na sastanku. Pitao sam voditelja sjednice je li ovdje nekada bio »komitet«. Smijali smo se. »Oni« su odavde otišli. Ali Vrgorac.

Hvala Bogu, granicu smo prošli brzo. Vojnička labudica ispred groblja s masovnom grobnicom. Nije valjda rat, jetko smo komentirali. Nad masovnom grobnicom nadvili se rovokopači. Ma, polako, ljudi moji. Ne će nikamo pobjeći. Previše sile na malo prostora. Ove su ovdje najprije ostavili nepokopane, zvijeri su ih razvlačile, nakon toga pokušao je ponetko s viškom hrabrosti nešto učiniti, da se ne primijeti, ako je moguće. Naposljetku su ih zbacili u obližnju rupu, nabacali na njih u brzini kamenje, zemlju, grane... i to je to. Poznam čovjeka koji je rastao bez oca, poznam staricu koja je rasla bez majke, ovdje su skončali, gore nego najveći razbojnici. Previše se vojnika motalo na grobištu i radilo što im je naređeno. Zanimajući sve pitao sam nazočne zbog čega se ne trude odvajati tijelo od tijela? Slegnuli su ramenima. Zaključio sam da ih ovako ubijaju po drugi put. Vojnici su se »smrzli«. Bi mi ih žao. Njima su naredili što i kako trebaju raditi, znam to iz vojničkih dana, onih i sadašnjih. Pojavila se u zemlji krunica. Odmah su mi je pokazali. Naši su to dečki, puni ljubavi prema domovini, ali služba je služba. Pošao sam, shvatio sam što se događa, izbjegavao sam koriti onoga tko ukor nije zaslužio.

Neki mediji došli su privatnim kanalima, neki nisu htjeli doći. Jer, Ministarstvo branitelja države hrvatske nije ih pozvalo. Da se radilo o stvarnom ili pretpostavljenom ustaškom zločinu, ne bi se moglo blizu od novinara, oni bi spali s nogu zovući ih. Radi se o komunističkom zločinu pa to, kao, nije zanimljivo. Njima zacijelo, Vijeće Europe vlada se potpuno drukčije. Ono je 23. kolovoza proglasilo danom sjećanja na žrtve totalitarizama, dobro to ponovimo: nacionalsocijalizma, fašizma i komunizma. Međutim, neokomunističke vlasti u državi Hrvatskoj ne haju za sve to. Oni uništavaju tragove. Kad je već procurilo da su komunisti napravili spomenuti zločin, onda treba sve učiniti da se ta krivnja relativizira. Zbog toga se u javnost puštaju poluistine kada se ona počne pitati što se to događa. Pa tako jest istina da je iskapano masovna grobnica u Vrgorcu, ali nije istina da se to obavilo

onako kako bi trebalo postupiti u ovakvom slučaju. Ide se samo za tim da se kosti, ne tijela, iz masovne grobnice premjeste na groblje i priča bi trebala završiti. Očito su »oni« ponovno na djelu. Vršiti se asanacija terena na kojem si počinio zločin. Naravno da želiš da se o tome što manje sazna. I to je ta misao vodilja koja je presudila u donošenju takvih pravila po kojem se odvijaju iskapanja masovnih grobnica iz Drugog svjetskog rata i poraća pod vodstvom Ministarstva branitelja. Djelatnici na terenu nemaju ništa s tim, oni obavljaju svoj posao. Naravno da mogu i u takvoj postavi stvari učiniti što se učiniti da, ali to treba njima ostaviti na dušu. Zaista mi je žao obitelji i rodbine pobijenih. Tko to kaže da nemaju pravo nazočiti, podrazumijeva se tako da ne smetaju, iskapanju posmrtnih ostataka njihovih najmilijih? Tko to kaže da nemaju pravo na kršćanski i ljudski način dostojanstveno ih ispratiti do njihovog posljednjeg počivališta? Tko to kaže da nemaju pravo od institucija države Hrvatske čuti što se zapravo dogodilo krajem siječnja 1945. s njihovim najmilijima? Međutim, njima je do današnjega dana sve to uskraćeno. Palim komunistima i palim partizanima nije bilo. Silom smo počesto svemu morali nazočiti.

Namjerno o svemu ovome ne postavljam raznorazna zakučasta pitanja koja iz svega proistječu. Preispitujem zapravo sebe, i sve nas, kakav nam je odnos prema ovakvim događajima? Koga slušamo? »Njih« ili Vijeće Europe, totalitarizam ili demokraciju? Zar su naši borbovnici išli u smrt zato da se mi i dalje nastavimo bojati?

Papa Ivan Pavao II. na početku ovoga trećega tisućljeća pozvao je sav kršćanski svijet da popiše svoje mučenike iz vremena komunističke vladavine. Crkva u Hrvata, hvala Bogu, odazvala se na taj poziv. Biskup Mile Bogović počeo je graditi na Udbini, našoj velikoj rani, Crkvu hrvatskih mučenika. Počele su nicati postulate i vicepostulate za proglašenje mučenicima nevino pobijenih. Po raznim općinama u Herceg Bosni niknula su povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća, koja, uzgred budi rečeno, prilikom iskapanja rade potpuno drukčije od Ministarstva branitelja. Krenula je s radom i Komisija HBK i BK BiH za hrvatski martirologij. Don Ante Baković izdao je glasovitu knjigu Hrvatski martirologij XX. stoljeća, a Komisija zbornik radova sa simpozija Hrvatski mučenici i žrtve iz vremena komunističke vladavine. Svi oni nastoje da pobijeni ne budu ubijani po drugi put, dovoljno je bilo jedanput. Sada trebaju u našim očima, u našoj svijesti, zasiniti kao primjer koji moramo nasljedovati. A kako će ako ih se na brzinu premješta s jednoga na drugo mjesto i onda na sve stavlja neki znak, valjda će u njemu biti štogod kršćansko, da bi se time kao pečatom sve ovo zatvorilo? Razmislimo, zaista, hladne glave o svemu, potražimo što znači mučeništvo u kršćanskoj terminologiji, i onda procijenimo podudara li se naša istina s »njihovom«.

Miljenko Stojić

Obitelji žrtava masovne grobnice u Vrgorcu očekuju pijetet i DNA analizu

Priča oko masovne grobnice u Vrgorcu, u kojoj koja je prije nekoliko dana pronađeno devet ljudskih kostura, ni dalje ne dalje naznake konačnog epiloga. Obitelji žrtava, a riječ je o civilima koji su koncem siječnja 1945. odvedeni iz OZNA-ine tamnice u Ljubuškom i tamo pogubljeni, istodobno su tužni i radosni.

Među žrtvama ovog zločina bio je i Grgo Leko, tetak višegodišnjeg političkog uznika Anđelka Mijatovića.

-Bio sam dijete, upravo navršio šest godina, kada se navedeni zločin dogodilo i, naravno, u našoj se obitelji sa žalošću o tome pričalo i nikada nije zaboravilo. Prva je vijest bila da je tetak Grgo Leko iz Ledinca kod Gruda, koncem siječnja 1945. izveden iz zatvora u

Ljubuškom i s drugim zatvorenicima odveden prema Humcu i tamo ubijen. Kasnije je kao pouzdano utvrđeno da je s drugima odveden prema Vrgorcu i tamo smaknut – kazao nam je Mijatović.

Mijatović navodi da, prema njegovim saznanjima, žrtve ničim nisu zaslužile takvu sudbinu

-Moj tetak Grgo Leko, otac četiri sinčića, bio je obični čovjek bez ikakvih angažiranja koji bi mogli pridonijeti njegovoj okrutnoj sudbini. Odveden je od kuće u Ljubuški i po svim saznanjima završio je u Vrgorcu. Partizansko-komunistički ubojice taj su zločin, očito, počinili trijezne glave, jer su žrtve odveli iz Ljubuškoga 28. siječnja 1945. – navodi Mijatović, ističući da su potomci žrtve već dali krv i čekaju DNA analizu.

Iznenaden je i razinom poštovanja koja se danas pokazuje naspram tim žrtvama.

- Radi se o žrtvama koje zaslužuju više poštovanja i barem danas dostojanstven odnos prema njihovim posmrtnim ostacima – zaključio je Mijatović.

Ana Luburić: Moju trudnu majku i strinu ubili su u Vrgorcu

-Moju trudnu majku i strinu partizani su odveli iz Ljubuškog zatvora i ubili na tome mjestu. Skoro sedamdeset godina tražim istinu, a otkad su počela iskapanja na toj masovnoj grobnici, ne mogu oka sklopiti, želim završiti ovu priču nakon toliko godina, hoću pokopati dostojanstveno svoju majku – kaže Ana Luburić, kći jedne od žrtava čije su kosti, vjeruje se, pronađene u masovnoj grobnici u Vrgorcu.

Ana u izjavi za Slobodnu Dalmaciju navodi, kako je došla do informacije da su među ekshumiranima i kosti dviju ženskih osoba. -U Ministarstvu branitelja rekli su mi da se među ovih devet posmrtnih ostataka nalaze i dva ženska tijela. Radi li se tu o posmrtnim ostacima moje majke i strine, ne znam, jer je navodno još žena tu ubijeno. No, analiza bi trebala to utvrditi – navodi Ana Luburić.

Nezadovoljna je načinom na koji je ekshumacija obavljena.

-Kad sam ih zvala nekidan u Zagreb, svašta sam im kazala, iskapanje s bagerima nije ni po Božjim, ni po ljudskim zakonima, tko ima imalo savjesti, to zna. Onaj bager bio je teži udarac nego metak kad su je ubili - kazala je Ana Luburić iz Mostara čija su majka i strina ubijene na vrgoračkom Novom groblju.

Dragan Zovko iz Čalića u komunističkim je čistkama ostao bez oca. Smatra se da su njegove kosti također pronađene u Vrgorcu. - Samo želim doći do kraja, godinama tragam, no ne mogu doći do kraja, a toliko je vremena prošlo.... - prilično emotivno je ponavljao ovaj starac.

Maja Runje: Hrvatsko društvo mora odlučiti je li za žrtvu ili je za ubojicu

Maja Runje, koordinatorka Kruga za trg osuđuje, ali i nastoji razumjeti, propuste tijekom ekshumacije, koju su mnogi pogođeni doživjeli teškom uvredom. -Moguće je zamisliti da je dio propusta posljedica oskudnih mogućnosti koja Ministarstvu stoje na raspolaganju. Sigurno se ne možemo uspoređivati s Njemačkom čiji samo Savez za skrb o njemačkim vojnim grobištima u inozemstvu može u 2014. računati na 260 milijuna eura iz državnog proračuna te na priloge 120 tisuća svojih članova, djelatnih u 5 tisuća mjesnih ureda. Uredili su 1 600 000 grobova na 459 groblja, postigli gotovo 50 međunarodnih ugovora, surađuju s 6 000 učitelja i profesora, a trajno održavaju ljetna radna logorovanja za mlade volontere - s ciljem pouke o uređivanju grobova, o nužnosti dostojanstva za mrtve i o

zalaganju za mir. Uz to su suosnivatelji nekoliko muzeja ili muzejskih zbirki, a izdaju i brojne publikacije – ističe Runje.

Međutim, istovremeno navodi kako glavni problem, ipak, nisu novci. -Hrvatska vojna groblja su razorena, masovnih grobnica je na stotine i stotine, ništa se nije smjelo ili moglo raditi preko 60 godina. Osnovna zapreka su nejasne, ambivalentne vrijednosti prema kojima se društvo orijentira. Ne postoji način da žrtve dožive poštivanje i dostojanstveni mir a njihove obitelji priznanje svojih patnji, tako dugo dok se za jugoslavenstvo tvrdi da je vrijednost u temelju države. Nije moguće da društvo doživi vrstu oporavka i razvije kulturu sjećanja, a da se Tita slavi kao značajnu povijesnu ličnost pa mu ime krasi ulice i trgove. Sam je krajem svibnja 1945. isticao: Likvidirali smo dvjesto tisuća bandita, a još toliko smo ih zarobili – kazala je Maja Runje.

Smatra da hrvatska javnost mora odlučiti je li na strani žrtve ubojice. -Hrvatsko društvo mora odlučiti je li za žrtvu ili je za ubojicu. U međuvremenu je zapravo normalno da bageri kopaju rijetko, a kad kopaju, da kopaju sumanuto – zaključila je Maja Runje, koordinatorica Kruga za trg.